

Силабус курсу:

ПЕРВІСНА КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦВО

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

<i>Ступінь вищої освіти:</i>	бакалавр
<i>Спеціальність:</i>	034 Культурологія
<i>Рік підготовки:</i>	1
<i>Семестр викладання:</i>	осінній
<i>Кількість кредитів ЄКТС:</i>	6
<i>Мова(-и) викладання:</i>	українська
<i>Вид семестрового контролю</i>	залік

Автор курсу та лектор:

канд.філос.н., доц., Прокопенко Олексій Володимирович

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри політологічних та культурологічних студій

prokopenko_o@snu.edu.ua

посада

а

+380501817288

Viber: +38-

0501817288

за розкладом

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «Викладач лабораторних та практичних занять:», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Навчальний курс «Первісна культура та мистецтво» є складовою циклу дисциплін професійної підготовки бакалаврів культурології. Програма курсу передбачає вивчення закономірностей зародження і розвитку матеріальної, духовної та соціальної культури, первісного суспільства ознайомлення з основними джерелами до вивчення палеолітичного мистецтва, а також ознайомлення з новітніми теоріями та гіпотезами антропосоціогенезу і культурогенезу. Особлива увага звертається на становлення духовної культури як феномену, основи первісної сакралізації та ритуальності, зміст та характер первісних культів і вірувань, генезис ранніх форм художньої творчості, проблеми зародження і розвитку первісного мистецтва, його сакрально-культовий характер, генезу первісного піктографічного письма; сутність і зміст міфологічного світогляду, проблематику та сенс первісних міфів, поняття міфореальності та міфопоетики; сутність і зміст “неолітичної революції”, проблеми еволюції продуктивного господарювання, становлення міської культури, появу цивілізації, держави, соціального розшарування і їх культурні наслідки.

Результати навчання:

Проблема становлення духовної культури як феномену, виникнення і ранні форми культу, основи первісної сакралізації та ритуальності; зміст та характер первісних культів вірувань, сутність та різновиди магії, форми і зміст первісних родоплемінних обрядів, формування культурної традиції; основи соціального розвитку первісного світу, становлення родоплемінного ладу, форми і зміст шлюбного життя первісних людей, виникнення рас і мовних сімей людей та їх культурологічний аналіз.

Метою викладання навчальної дисципліни “Первісна культура та мистецтво” є ознайомлення студентів із закономірностями історичного становлення та розвитку культури первісного суспільства. Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності історичного розвитку первісної культури та генеза і еволюція її матеріальних, духовних і соціальних форм.

Передумови до початку вивчення:

Базові знання та уявлення з курсів Історія України і української культури, художня культура, філософія, антропологія, релігійна культура, первісне мистецтво як джерело культури людства.

Мета курсу (набуті компетентності)

Унаслідок вивчення даного навчального курсу студент/-ка набуде таких компетентностей:

1. ФК 3. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів;
- ФК 4. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).
- ФК 9. Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів.
- ФК 12. Здатність дотримуватися стандартів професійної етики та міжкультурної комунікації.
- ФК 13. Вміння орієнтуватись у етапах розвитку художньої культури, видах, стилях, концепціях та мовах мистецтва.

Програмні результати навчання :

1. ПРН1. Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію.
- ПРН 2. Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру.
- ПРН 3. Створювати логічно і структурно організовані тексти з питань культурології, відповідно до спеціалізації (мистецтво в контексті культури).
- ПРН 4. Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.
- ПРН 5. Збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.
- ПРН 8. Інтерпретувати культурні джерела (речові, друковані, візуальні, художні) з використанням спеціальної літератури та визначених методик, аргументовано викладати умовиводи щодо їх змісту.
- ПРН 17. Знання та володіння методологією культурологічного та мистецтвознавчого аналізу творів мистецтва, пам'яток культури і соціокультурних процесів.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ЛЗ)		Стислий зміст	Інструменти і завдання
		Д.ф	З.ф.		
1	Вступ до курсу	2/0/2	0/0/0	Складність і багатомірність людської діяльності та творчості зумовлюють багатоманітність внутрішньої структури як цілісного феномена. До складових поняття культура вітчизняні дослідники здебільшого відносять: мистецтво, літературу, науку, освіту, засоби масової комунікації, Інтернет, сферу виховання, естетику побуту і виробництва, традиції та вірування.	Участь в обговоренні; самостійна робота.
2	Генеза культури	2/0/2	2/0/0	Культурна еволюція — це еволюція поведінки і здібностей людини. Щоб зрозуміти специфіку розвитку людства, оцінити його можливості, необхідно збагнути особливості як біологічної, так і культурної еволюції. Біологічна еволюція, будучи саморозвитком органічних форм — що визнається нині більшістю вчених, ґрунтується на мутаційній мінливості, на боротьбі за існування і на природному доборі.	Участь в обговоренні; самостійна робота.
3	Культура первісності	2/0/2	0/0/0	.Сучасна наука пов'язує виникнення культури із появою у людини здатності відкривати, розвивати, створювати новий світ і відтворювати природний у його корисних і прекрасних рисах, комбінувати з першого та другого щось третє — не лише корисне, а й таке, що радує погляд. Здібності ці з'явилися появлялися від поєднання випадкових і закономірних обставин, у яких перебував предок людини.	Участь в обговоренні; самостійна робота.
4	Культура стародавнього світу	2/0/2	0/0/0	Потреба у збереженні цілісності та непохитності такої соціальної структури сприяла формуванню культури традиційного типу, головною характеристикою якої є передача на протязі століть і тисячоліть від покоління до покоління звичаїв, порядків, правил поведінки, що історично склалися.	Участь в обговоренні; самостійна робота.
5	Походження мистецтва	2/0/2	0/0/2	Проблема походження мистецтва, теорії походження мистецтва (теорія «макаронів», теорія руки, теорія гри тощо). Етапи розвитку мистецтва первісного суспільства: палеоліт, мезоліт, неоліт, доба бронзи. Синкретизм як основа мистецтва первісного суспільства. Основні характеристики етапів первісного мистецтва в створенні образів тварин і людини (печерний живопис, наскальна графіка, пластика). Зародження архітектури. Типи мегалітичних споруд первісного суспільства.	Участь в обговоренні; самостійна робота.
6	Мистецтво Стародавнього Сходу	2/0/2	0/0/0	Специфіка мистецтва східних цивілізацій. Вплив географічних умов на зміст художніх характеристик архітектурних споруд, скульптури та живопису Дворіччя і Стародавнього Єгипту. Характерні ознаки мистецтва Дворіччя (Шумеро-Аккадський, Ассирійський, Вавилонський періоди). Пантеон богів. Роль культу смерті в формуванні змісту і форм мистецтва, значення канону в створенні художньої програми єгипетського мистецтва.	Участь в обговоренні; самостійна робота.
7	Мистецтво Середньовічної Європи та Київської Русі.	2/0/2	0/0/0	Мистецтво стародавніх слов'ян та народне мистецтво українців. Розселення слов'ян в VI – X ст. Виникнення східнослов'янської народності. Відображення світогляду слов'ян у міфологічних образах.	Участь в обговоренні; самостійна робота.

Рекомендована література

1. Залізняк Л. Л. Доба катастроф у первісній Європі та її історичні наслідки / Л. Л. Залізняк // Кам'яна доба України : зб. наук. праць. – К., 2008. – Вип. 11. – С. 96–115.
2. Залізняк Л. Л. Заселення півночі Східної Європи за даними археології / Л. Л. Залізняк // Етнічна історія народів Європи. – К., 2000. – Вип. 5. – С. 4–9.
3. Історія світової культури. Культурні Регіони / за ред. Л.Т. Левчук.-К., 2007.
4. Історія світової культури / за ред. Л.Т. Левчук– К., 2010.
5. Лекції з історії світової та вітчизняної культури / за ред. А.М. Яртися – Львів, 1994.
6. Ліндсей Дж. Коротка історія культури./ Дж. Ліндсей .В 2-х тт.- Т.1 – К., 1995.
7. Міфи народів світу /Автор-упорядник О.Бондарук. – Львів, 1997.
8. Особа і суспільство. Підручник для 10-го класу./ Р.А. Арцишевський – К.,1997.- С. 250- 259,293-301.
9. Павленко Ю. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства./Ю. Павленко – К., 1996.
10. Павленко Ю. Первісність, первісне суспільство // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наук. думка, 2011. Т. 8 : Па — Прик. С. 111. 520 с.
11. Станко В. Н. Історія первісного суспільства : [підруч. для студ. гуманіт. спец. ВНЗ] / В. Н. Станко, М. Л. Гладких, С. П. Сегеда . – К. : Либідь, 1999. – 239 с.
12. Степанчук В. М. Льодовики, мамонти та первісні люди: Україна мільйон років тому / В. М. Степанчук . – К. : Наш час, 2007 . – 192 с. : іл. + 4 арк. іл. – (Серія "Невідома Україна").
13. Степанчук В. М. Нові дані до вивчення ранніх етапів освоєння території
14. Східноєвропейської рівнини у палеоліті / В. М. Степанчук, С. М. Рижов, Ж. М.
15. Матвіїшина, С. П. Кармазиненко // Кам'яна доба України : зб. наук. праць. – К., 2008. – Вип. 11. – С. 23–41.
17. Теорія та історія світової і вітчизняної культури./за ред. А.К. Бичко – К., 1993.
18. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Конспект лекцій для студентів усіх форм навчання: Випуск 7. /Укл. С.О.Кисельов, С.М. Черкасов, І.Федорова та ін./ – К., 1994. – С. 11-19.
19. Шейко В. М. Історія художньої культури : [підруч. для студ. вищих учбов. закл.] / В. М. Шейко, О. А. Гаврюшенко, О. В. Кравченко. – Харків : ХДАК, 1999. – 210 с. – (В 5-ти кн., кн. I : Первісність. Стародавній світ).Батенко Л. П.Управління проектами. Навч. посібник./ Батенко Л. П., Загородніх О. А., Ліщинська В. В. – К.: КНЕУ, 2005.– 231 с.

Електронні ресурси

1. <http://dnpb.gov.ua/ua/> Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О.Сухомлинського
2. <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr> Наукова бібліотека імені Михайла Максимовича
<http://lib.npu.edu.ua> Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
3. <http://www.library.ukma.edu.ua> Наукова бібліотека Національного університету «КиєвоМогилянська академія»
4. <http://lounb.org.ua> Львівська обласна універсальна наукова бібліотека
5. <http://odnb.odessa.ua> Одеська національна наукова бібліотека

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент/-ка може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Відвідування лекцій (наявність власного конспекту)	10
Участь в обговоренні	20
Виконання завдань з самостійної роботи	20
Залік	50
Разом	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
90-100	A
82-89	B
74-81	C
64-73	D
60-63	E
35-59	FX
0-34	F

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Кафедрою підтримується нульова толерантність до плагіату, списування і копіювання. Викладач/-ка за бажання студентської спільноти під час перших занять надає коротке інформаційне повідомлення щодо академічного письма, видів плагіату і запозичень, які мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування є забороненим.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу, мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Студент/-ка може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах (наприклад, «Основи прав людини і інклюзії в культурі». URL: <https://publicalternative.com.ua/uk/zahalna-informacija-pro-kurs/>). При поданні документу про проходження курсу студентам можуть бути перераховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Поведінка в аудиторії:

На заняття здобувачі/ки вчасно приходять до аудиторії відповідно до розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Основні «Так» і «Ні».

Під час занять

дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом (за умови дистанційного навчання потрібно повідомити викладача/-ку про це);
- пити безалкогольні напої;
- використовувати електронні пристрої виключно в освітніх цілях (не в ході контролю знань та з дозволу викладача/-ки);
- проявляти академічну активність і зацікавленість.

заборонено:

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження) і вживати жувальну гумку;
- палити, вживати алкогольні напої або наркотичні засоби;
- вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;
- заважати проведенню заняття будь-яким чином.